

i ślącza wyściółkę tłuszczową, która przemieszcza się w przód i wypycha migotkę, zakrywającą tylko 3/4 gałki ocznej, widocznej w szparze powiekowej. U ptaków gałki oczne są tak duże, że nie pozostawiają miejsca w oczodole, ani na mięsień wciągacz, ani na cofanie się gałki w głąb oczodołu. Toteż ptaki posiadają mięśnie do poruszania migotek (*m. quadratus* i *m. pyramidalis*) i zasłaniają gałki oczne przy rozwartych powiekach, gdy leżą długo w blasku słońca, na wietrze i zimnie. Zasłaniają też gałki przezrzystymi migotkami ptaki nurkujące przy rozwartych powiekach w pogoni za zdobyczą. Zasłaniają wreszcie migotkami gałki oczne sowy, gdy w dzień siedzą z otwartymi powiekami i chronią oczy przed blaskiem słońca. Ptaki zatem posiadają migotki w pełni zachowane, natomiast gryzonie, krety, jeże, leniwe, a także naczelné i małpy mają podobnie jak człowiek migotki szczątkowe. Czworonogi domowe ze swymi biernymi, małymi migotkami przedstawiają typ zwierząt w okresie jakby uwsteczniania się migotek, stając się przejściem od typu zwierząt z utrzymanymi w pełni, czynnymi migotkami (ptaki) do typu zwierząt z migotkami szczątkowymi (naczelné).

Zjawisko uwsteczniania się migotek, będące wyrazem zmienionych kulturą hodowlaną warunków środowiska, sprowadza też niedoskonałość konstytucjonalną tego narządu i wynikającą stąd, zwłaszcza przy nadmiarze żywienia, gotowość migotek do częstych u psów zwyrodnień w postaci rozpadu lub nowotworzenia. Także zwyrodnienia nowotworowe szczątkowej, a więc marnej konstytucjonalnie trzeciej powieki, czyli błony mrużnej (*plica semilunaris*) u dzieci, wskazuje na podobne warunki pojawiania się zwyrodnień uwsteczniających się trzecich powiek u młodych psów. W jednym i drugim przypadku chodzi o zanik i o stąd płynącą skłonność do zwyrodnień analogicznych narządów oczu.

Piśmiennictwo

1. Roszczyń W. P.: Ob angioblastomach epibulbarnej zony i połunonaj składki u lic dietskago i junosziwskago wozrasta. Wiest. Ophthal. 2, 1965.
2. Walss: The Vertebrate Eye, cyt. z Smythe R. H. Veterinary Ophthalmol. 1956.

Adres autora: doc. dr Matylda Szczudłowska, Wydz. Wet. WSR we Wrocławiu, ul. Łukasiewicza 13/4.

JAN CHWALIBÓG, BARBARA BUSZKIEWICZ

Zestawienie chorób drobiu stwierdzonych na terenie woj. zielonogórskiego w pracowniach WZHW w 1962 i 1963 roku

Z WZHW w Gorzowie Wlkp.
Kierownik: dr JAN CHWALIBÓG

W analizowanym dwuletnim okresie czasu poddano badaniom 813 padłych ptaków, w tym:

Tab. 1

Rok	Kury		Kaczki		Indyki			Bażanty		Gołębie	Łabędzie	Razem
	dorośle	piskl.	dorośle	kaczęta	dorośle	indy-częta	Gęsi	dorośle	piskl.			
1962	169	185	8	29	2	—	2	3	21	2	2	423
1963	183	140	15	31	2	7	4	2	3	1	2	390
Razem	352	325	23	60	4	7	6	5	24	3	4	813

Tab. 2. Ilość badań, w rozbięciu na pory roku w %

Zima	Wiosna	Lato	Jesień
19,3%	41,6%	21,0%	18,1%

Rozbicie tych ogólnych danych na poszczególne jednostki chorobowe przedstawiają dalsze tablice.

W latach 1962 i 1963 przeprowadzono również szereg badań bakteriologicznych (1962 — 3707, 1963 — 4639) kału kaczek na obecność salmoneli. Wyniki badań były negatywne.

Omówienie

Ad tab. 2. Największa ilość badań w skali rocznej przypada na wiosnę. Ten stan należy tłumaczyć zwiększoną ilością pogłowia drobiu, szczególnie młodego, bardziej wrażliwego na choroby niż osobniki dorosłe oraz do pewnego stopnia niedoborami ilościowymi i jakościowymi pasz. W tym okresie szczególnie często stwierdza się awitaminozy, które znowu usposabiają do chorób zakaźnych i inwazyjnych.

Ad tab. 4. Spośród chorób wirusowych stwierdzono jedynie trzy jednostki chorobowe: pomór rzekomy, ospo-dyfterię i białaczkę trzewiową. Istnieje po-

dejrzanie iż powodem padnięcia niektórych badanych ptaków mogły być inne choroby wirusowe. Dotyczy to przede wszystkim innych wirusowych chorób dróg oddechowych kur oraz wirusowego zapalenia wątroby kacząt.

Niektóre jednostki chorobowe występowały tylko w pewnych okresach jednego roku np. ospo-dyfteria u kur.

Tab. 3. Ilość przypadków chorobowych, w rozbięciu na grupy wg czynnika etiologicznego

Rok	Choroby zakaźne			Choroby inwaz.	Choroby przem. materii niedobór witamin	Inne rozpozn.	Inne nierozp.	Razem	
	wirus	bakt.	grzyb.						
Kury	1963	11	100	11	77	20	60	44	323
	1962	53	107	1	73	39	42	39	354
Kaczki	1963		13	10				23	46
	1962		9				10	18	37
Gęsi	63		4						4
	62			2					2
Indyki	63		2			7			9
	62				2				2
Bażanty	63		1					4	5
	62		11			2	10	1	24
Gołębie	63						1		1
	62				2				2
Łabędzie	63			1				1	2
	62		1				1		2
Razem	64	248	25	154	68	124	130	813	

Najczęściej występują bakteryjne choroby zakaźne z salmonelozami i kolibakteriozą na czele. Stwierdzono następujące szczepy salmoneli: z grupy B — *S. typhimurium*, z grupy D — *S. gallinarum-pullorum*, z grupy E — *S. newington* (kaczęta). Przy kolibakteriozach stwierdzono różnego stopnia zapalenie otrzewnej, w części wypadków guzowate twory na żołądku, pętlach jelit, wątrobie (*coligranulomatosis*). Do przypadków kazuistycznych należy zaliczyć wyizolowanie włoskowca różycy z narządów wewn. padlej kaczki. Poza wymienionymi w tablicy bakteriami stwierdzano stosunkowo często w płucach kur pałeczkę ropy błękitnej (*B. pyocyaneum*).

Ad tab. 5. Ujęto tu tylko przypadki, w których śmierć ptaka można było ściśle powiązać ze stwier-

Tab. 4. Choroby zakaźne

		Rok	Kury	Kaczki	Gęsi	Indyki	Bażanty	Łabędzie	Razem
Wirusowe	Fomór rzekomy	1963	4						4
		1962	27						27
	Ospodyferia	63							
		62	22						22
Białaczki		63	7						7
		62	4						4
Bakteryjne	Salmonel.	63	30	5					35
		62	39	9					48
	Fasterel.	63	6	1	4				11
		62	22						22
	Kolibakt.	63	37	4		2			43
		62	19				1	1	21
	TEC	63	17						17
		62	22						22
	Facior-kowce	63	10	2			1		13
		62	5				10		15
Włoskowce	63		1					1	
	62								
Grzybice	Asperg.	63	11	10				1	22
		62	1		2				3
Razem			283	32	6	2	12	2	337

Tab. 5. Choroby inwazyjne

	Rok	Kokcidiioza	Trichomoniasa	"Czarna" główka	Glistnica	Razem
Kury	1963	41			36	77
Kurczęta	1962	55	4		14	73
Indyki	63					
	62			2		2
Gołębie	63					
	62	2				2
Razem		98	4	2	50	154

Tab. 6. Choroby przemiany materii (awitaminozy, niedobory mineralne itp.)

	Rok	Awitaminoza A	Niedobory mineralne	Skaza moczowa	Razem
Kury	1963	18	2	10	20
Kurczęta	1962	4	33	2	39
Indyczęta	63		7		7
	62				
Bażanty	63			2	2
	62				
Razem		22	42	14	68

dzoną inwazją pasożytniczą. Stosunkowo rzadko stwierdzano u kurcząt inwazję rzęsistka (*Trichomonas gallinae*). Poza pasożytami wymienionymi w tablicy stwierdzono u badanych, padłych ptaków cały szereg innych pasożytów jak: piórojady, ptaszyńce, tasiełce, nicienie.

Ad tab. 6. W tej grupie chorób należało przyjąć, że błędy żywieniowe stanowiły główne przyczyny zachorowań.

Łechorzenia ujęte w tab. 3 jako „inne rozpoznane” to przypadki chorób wewnętrznych, jak: niezakaźne zapalenia przewodu pokarmowego, urazy mechaniczne, zaduszenia, zatrucia itp.

Adres autora: dr Jan Chwalibóg, Gorzów Wlkp., ul. Bohaterów Warszawy 4.

CHOROBY ZAKAŻNE I INWAZYJNE

JÓZEF ZWIERZ, KRYSZYNA KARMAŃSKA, DANUTA KONARSKA

Badania serologiczne surowic koni na leptospirozę

Z Zakładu Badań nad Leptospirozą Instytutu Weterynarii
Kierownik: prof. dr J. ZWIERZ

W rozpoznawaniu leptospiroz rutynowym badaniem jest zazwyczaj odczyn aglutynacyjny. W ciągu 10 lat w Zakładzie Badań nad Leptospirozą opierając się na nim przeprowadzono liczne badania diagnostyczne. Wyniki tych badań były sukcesywnie publikowane. Niniejsza praca zawiera ostatnią część badań surowic koni i obejmuje próby wykonane w latach 1956—1962.

Materiał i metody

W ciągu przeszło 6 lat przebadano 6445 koni wykonując łącznie 10.976 badań. Odczyn aglutynacyjny nastawiano wg techniki stosowanej w Zakładzie (Zwierz i wsp. 1958). Pewnej zmianie uległ jednak

zestaw używanych szczepów, a mianowicie odczyn nastawiano z 13 serotypami grupowymi: *L. icterohaem.*, *L. javanica*, *L. canicola*, *L. ballum*, *L. pyrogenes*, *L. cynopteri*, *L. autumnalis*, *L. pomona*, *L. australis*, *L. grippotyphosa*, *L. hebdomadis*, *L. bataviae* i *L. hyos*, a w razie dodatniego wyniku ze wszystkimi szczepami danej grupy (wg aktualnej listy szczepów standardowych).

Wyniki

Badane zwierzęta podzielono na trzy grupy:
1) konie zdrowe, przeważnie przeznaczone na eksport,